

به نام خدا

مروری بر سوابق و مستندات طرح نظارت بر امور نمایندگان

۳. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۷.....	مروری به رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا
۲۱.....	منابع و مآخذ

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۰۳۹۹

شهریورماه ۱۳۸۹

دفتر: مطالعات سیاسی

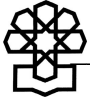
مروری بر سوابق و مستندات طرح نظارت بر امور نمایندگان ۳. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا

مقدمه

اهمیت و شأن جایگاه نمایندگی مجلس در کلیه نظام‌های حقوقی امری بدیهی و به رسمیت شناخته شده است. رویه مرسوم در اغلب نظام‌های حقوقی آن است که برای حفظ این شأن و منزلت مقررات و رژیم اخلاقی را رعایت نمایند تا هم نمایندگان از اعمال نفوذ صاحبان قدرت و ذینفعان در فعالیت‌های آنان مصون بمانند و هم خود ملزم به رعایت قواعدی باشند که شأن و منزلت آنان را محفوظ دارد.

این موضوع مهم در کشور نیز سالیان است که محل بحث و نظر است و بارها در بیانات رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام راحل و مقام معظم رهبری مورد تأکید قرار گرفته است که نحوه رفتارهای نمایندگان به‌نوعی باشد که شأن و منزلت آنان را از هرگونه شائبه‌ای مصون دارد موضوعی که در سیره نبوی و ائمه (ع) هم مورد توجه بوده است.

سیره حکومتی پیامبر گرامی اسلام (ص) و حضرت علی (ع) بر مبنای عدالت، ساده‌زیستی و مبارزه با فساد و تبعیض استوار بوده است.

حضرت علی (ع) به کارگزاران خویش فرموده‌اند: در کاری که مردمان گمان تخلف بر تو می‌برند به شفافیت، عذر خویش را برای آنان بازگو، این کار بدگمانی مردم را از تو و حکومت تو دور می‌سازد و بر مهر بین تو و مردم می‌افزاید. در آموزه‌های دینی، وصایای حضرت امام خمینی (ره) و رهنمودهای رهبر انقلاب نیز بر قطع پیوندهای قدرت و ثروت در نظام اسلامی و پرهیز مسئولان از تبعیض و اموال شبهه‌ناک، تأکید شده است. تجربه جهانی نیز نشان می‌دهد کشورهایی که در آنها درآمدها، ثروت‌ها و هزینه‌های شخصی و حتی هدایای دریافتی مسئولان شفاف‌تر و نظارت‌پذیرتر است، از موفقیت و کارآمدی بیشتری برخوردار هستند و نهادهای قانونگذاری هرچه از نفوذ دولت و نهادهای ثروت مستقل‌تر بوده‌اند، بیشتر و کارآمدتر به رأی‌دهندگان خدمت کرده‌اند.

در تضمین این حقوق و اختیارات و تکالیف نمایندگان ادله بی‌شماری از بیانات امام راحل و مقام معظم رهبری می‌توان ذکر نمود:

مردم همیشه طرفدار نمایندگانی با ایمان، خدمتگذار، عدالت‌خواه، امین و تلاشگر در راه عزت و استقلال کشورند و در هر دوره کسانی را که دارای این ویژگی‌ها دانسته‌اند به نمایندگی برگزیده‌اند. به اعتماد مردم ارج نهید و از این ویژگی‌ها در مجلس پاسداری کنید.^۱

استقلال نمایندگان و شخصیت متین و استوار آنان، مورد انتظار همه موکلان است. هیچ تطمیع و تهدیدی نباید نماینده را تحت تأثیر بگیرد و او را

۱. پیام مقام معظم رهبری به نمایندگان دوره هفتم مجلس شورای اسلامی.

از شأن و وظیفه نمایندگی باز دارد. شایسته‌گزینی و ارزش‌گرایی و شجاعت، معیار درست برای قول و فعل نمایندگان است.^۱

بسترهای ارتباط آلوده با دستگاه‌های اجرایی همیشه وجود دارد و مسئولان بالای اجرایی هم از آن باخبر نمی‌شوند. در این میان، دست‌هایی به دنبال این هستند که ارتباط‌های ناسالمی را به‌وجود بیاورند؛ باید خیلی مراقب باشید. هم هیئت رئیسه محترم مجلس و رؤسای کمیسیون‌ها و هم خود شما نمایندگان باید به این رهنمود الهی عمل کنید؛ «و تواصوا بالحق و تواصوا بالصبر». واقعاً نمایندگان باید یکدیگر را نصیحت و حفظ کنند. گفتن و توصیه کردن، بسیار مهم است.^۲

عزیزان من! بدانید که هیچ‌کدام از ما مصون و معصوم از بروز فساد نیستیم؛ حتی انسان‌های صالح و انسان‌های مؤمن که در آن روایت دارد: «والمخلصون فی خطر عظیم». وقتی که مخلصین در خطرند، تکلیف ما معلوم است دیگر! دائم باید مراقب خودمان باشیم. فساد گاهی از یک نکته کوچک شروع می‌شود، بعد در انسان توسعه پیدا می‌کند و متسرب می‌شود. یک وقت انسان احساس می‌کند که یا رفته است، یا در شرف رفتن است؛ آن وقت تصمیم‌گیری هم مشکل می‌شود. خدای نکرده در هنگامی که انسان بفهمد بیماری نفوذ کرده، دیگر تصمیم‌گیری هم سخت می‌شود. باید مراقب بود؛ این مراقبت همان چیزی است که همه ادیان و سرتاسر قرآن و نهج‌البلاغه متوجه

۱. همان.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس هفتم ۱۳۸۴/۳/۸.

به آن است؛ یعنی همان تقوا. اینکه می‌بینید امیرالمؤمنین (ع) در دوران حکومت خود این همه به تقوا امر می‌کند - که شاید کمتر موضوعی در نهج‌البلاغه به‌قدر تقوا مورد تأکید قرار گرفته است - همچنین در دعاها و روایات چقدر از خدا تقوا خواسته شده است و نیز در فرمایش‌های امام (ره) آن همه در خصوص رعایت تقوا تذکر داده شده است، به‌خاطر همین است که تقوا «حصار» است. تقوا، یعنی همان مراقبت دائمی شما از خودتان. این حصار است به گرد شما. مبادا بگذارید این حصار شکسته شود؛ چون این جایگاه، جایگاه مهمی است. ممکن است شما در سال‌های بعد هم همین مسئولیت‌ها را داشته باشید، ممکن است نداشته باشید؛ این مهم نیست؛ مهم این است که در هر لحظه‌ای - تا آن ساعت آخر و روز آخر - که شما این مسئولیت را دارید، این را رعایت کنید.^۱

آن نماینده‌ای که وارد مجلس می‌شود، باید یک انسان صالح باشد؛ حالا در چه حدی از معرفت و علم و توانایی باشد، آن چیزهایی است که قانون معین کرده و مردم طبق آنچه که صلاحشان هست، ان‌شاءالله تشخیص خواهند داد و تصمیم‌گیری خواهند کرد؛ لکن شما به‌عنوان یک ابزار اطمینان، نگذارید که خدای ناکرده در این طریق اختلالی به‌وجود بیاید. اگر کسی فاسد است - فساد مالی، یا فسادهای گوناگون اخلاقی، یا فساد عقیدتی و سیاسی - اگر کسی فتنه‌گری می‌کند، نظام را تضعیف می‌کند و کارآیی دستگاه‌ها را از آنها می‌گیرد - به تعبیر رسایی که بین مردم رایج است: چوب لای چرخ

۱. همان.

دستگاه می‌گذارد - واقعاً نمی‌تواند در آن تریبون به آن عظمت حضور پیدا کند؛ او نباید وارد مجلس بشود. آن کسانی که واقعاً رفتار و اعمال و گفتار آنها حاکی از این است که برای خاطر هر انگیزه‌ای - یا به انگیزه‌های سیاسی، یا به انگیزه‌های شخصی و خصلتی - با نظام مقابله دارند، اینها نباید وارد مجلس بشوند؛ از این جهت باید خیلی رعایت کرد. این مسئله فساد مالی و فساد اخلاقی و فتنه‌گری که عرض کردم، یک مسئله جدی است. انسان کسانی را می‌بیند که وقتی در تریبونی قرار می‌گیرند، از آن تریبون برای فتنه‌گری استفاده می‌کنند؛ برایشان خلاف واقع گفتن و دروغ گفتن، بلکه مردم را به ناحق تہییج کردن، حق را باطل و باطل را حق جلوه دادن، اهمیتی ندارد! واقعاً اگر چنین کسانی باشند، باید جلوی آنها را گرفت و نباید گذاشت به مجلس راه پیدا کنند.^۱

من به خاطر دارم که اوایل انقلاب امام این را مکرر به یاد می‌آوردند که در مجالس دیگر در دنیا درگیری‌های شنیع و کتک‌کاری هست؛ اما تفاخر می‌کردند که در مجلس ما این حرف‌ها نیست؛ مباحثه و مجادله هست. این، مهم است. ما باید ببینیم دیگران چه می‌کنند که نقطه ضعف آنها محسوب می‌شود؛ از آن پرهیز کنیم. در بسیاری از مجالس کشورهای سرمایه‌داری معمول و رایج است که نماینده علناً به زبان می‌آورد و در عمل هم نشان می‌دهد که حافظ منافع شرکت‌ها و کارتل‌ها و تراست‌ها و کمپانی‌های

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات چهارمین دوره مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۰/۱۲/۴.

گونگون است؛ از این کار ابایی هم ندارد. مقاصد و منافع را که کمپانی‌های بزرگ و مراکز عظیم مالی - که بیشترین ظلم دنیا از سوی آنهاست - تعریف می‌کنند، اینها در مجالس دنبال قانونگذاری و ردیف کردن کار آنها هستند؛ این بزرگ‌ترین نقطه ضعف آنهاست. نماینده مردم باید نماینده توده مردم باشد؛ به‌خصوص نماینده کسانی باشد که به حضور نماینده‌شان در سطوح تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کشور بیشتر نیاز دارند؛ آنهایی که دستشان به جایی نمی‌رسد و محرومیت بیشتری را دارند.^۱

یکی از مسائل مربوط به باید‌ها و نبایدهای این مجلس، این است که ذره ذره وقت آن، قیمت دارد. وقت نباید هدر برود. بدین صورت که مثلاً در وقت معین، سر این مأموریت حضور نداشته باشیم، یا در هنگام مباحثات، در مباحثات داخل نباشیم. فرض کنید، درحالی که شخصی به دفاع از مسئله‌ای می‌پردازد و دیگری رد می‌کند، ما برای خودمان مشغول مطالعه یا مذاکره باشیم، یا فرصت نمایندگی را برای کارهای غیرنمایندگی مغتنم بشماریم. من عرض می‌کنم: شغل نمایندگی، اعزاز مشاغل دیگر و قیمت وقت مجلس، حتی از تحصیل علم بالاتر است؛ چه رسد به تحصیل مال یا تأمین آتیه! در داخل مجلس، همه اهتمام باید به کاری باشد که در صحن مجلس یا در داخل کمیسیون می‌گذرد. این، اساس قضیه است. حضور باید تأمین باشد و حتماً همه در مجلس حاضر باشند؛ مگر اینکه اضطراری باشد. خدای متعال هم در نماز و روزه، اضطرار را به شکلی قبول فرموده است. آن، بحث دیگری است.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس هفتم ۱۳۸۳/۳/۲۷.

در غیر موارد اضطراری، همه نمایندگان در سر مأموریت‌شان حاضر می‌شوند؛ درحالی که استراحت کرده‌اند و برای لایحه مورد بحثشان، پیش‌مطالعه کرده‌اند و آماده‌اند که راجع به لایحه دولت یا طرحی که در مجلس مطرح است، منصفانه، از روی کمال بینش و دقت و با استفاده از نظرات کارشناسی، نظری بدهند و تصمیمی بگیرند. باید مجلس این‌گونه باشد. یک دقیقه از وقت این مجلس نباید هدر برود. این قبیل مسائل، جزء شئون نمایندگی مجلس و چیزهایی است که عزت، عظمت و قرار گرفتن مجلس در موضع حکمت، وابسته به اینهاست، که اگر این رعایت نشود، مجلس از آن پایگاه خواهد افتاد.^۱

مروری به رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا

این گزارش مروری اجمالی بر رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیاست که قواعد رفتاری را برای نمایندگان در اعلام داری، ممنوعیت اخذ هدیه، ممنوعیت منافع شخصی مالی مستقیم، رعایت مسائل اخلاقی، ممنوعیت اشتغال مغایر نمایندگی و... را دربرمی‌گیرد. در این رژیم‌های اخلاقی ضمانت‌های اجرایی مختلفی از تذکر، توبیخ، تعلیق و جریمه مالی و حتی عزل از سمت خود پیش‌بینی شده است که به آنها اشاره می‌گردد.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان دوره چهارم مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۴/۳/۸.

۱. استرالیا - مجلس نمایندگان

ضوابط موجود درخصوص رفتار نمایندگان در قانون اساسی و آیین‌نامه داخلی آمده است. به موجب قانون اساسی استرالیا (اصول چهل و چهارم و چهل و پنجم قانون اساسی) و آیین‌نامه داخلی مجلس (ماده (۱۹۶)) نمایندگان باید از رأی دادن در مواردی که منافع شخصی مالی مستقیم دارند خودداری کنند.

مطابق آیین‌نامه داخلی مجلس استرالیا نمایندگان باید دارایی‌های مالی خویش را پیش از دوره تصدی و پس از آن اعلام کنند. در این خصوص مجلس صلاحیت دارد نمایندگانی را که براساس رویه‌های صحیح اعلام وضعیت مالی عمل نمی‌کنند، مجازات کند.

مطابق آیین‌نامه داخلی، نمایندگان ممنوعیتی برای دریافت هدایا ندارند، اما چنانچه ارزش هدایای دریافتی (بجز هدایای عرفی و خویشان) از میزان خاصی تجاوز کند، باید اعلام شود.

مطابق آیین‌نامه داخلی، نمایندگان باید مسافرت‌هایی را که از بیرون تأمین مالی شده است اعلام کنند.^۱

۲. کره جنوبی - مجمع ملی

قانون اساسی این کشور تصریح دارد که نمایندگان باید موازین والای اخلاقی را رعایت نمایند، به نفع عامه عمل کنند و از مقام خویش برای اهداف شخصی بهره‌برداری نکنند.

۱. نگاهی به رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۱)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۱۷۰، ۱۳۸۳، ص ۱.

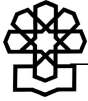

قانون اساسی کره جنوبی نمایندگان را از تصدی برخی مناصب از جمله قضاوت، نمایندگی در مجالس محلی، عضویت در نیروهای مسلح، تصدی مناصب مرتبط با انتخابات، تصدی منصب یا استخدام در شرکت‌های دولتی طی دوره نمایندگی منع می‌کند. به‌علاوه قانون مربوط به اخلاق خدمات عمومی، برای مدت دو سال پس از اتمام دوره نمایندگی نمایندگان را از پذیرش هرگونه پست در شرکت‌های انتفاعی که ارتباط نزدیکی با خدمات پیشین آنان به‌عنوان نماینده مجمع ملی داشته باشد، منع می‌کند.

قانون مربوط به اخلاق مناصب حکومتی مجمع ملی مقرر می‌دارد که همه نمایندگان باید ظرف ۳۰ روز از آغاز دوره نمایندگی، داریی‌های خویش را اعلام کنند و پس از آن هر ساله هرگونه تغییر در آن را به دبیرخانه مجمع ملی، گزارش دهند.

دریافت هرگونه هدایا به ارزش بیش از ۸۳ دلار آمریکا از دول خارجی، اتباع بیگانه یا سازمان‌های خارجی باید حتماً اعلام شود.

سفرهایی که هزینه آنها بیش از حد معمول و متعارف باشد، ممنوع است. مرجع رسیدگی و مکانیسم مجازات - کمیته اخلاق مناصب حکومتی مجمع ملی - اظهارنامه‌های اعلام وضعیت مالی را بررسی می‌کند؛ این کمیته در مورد قواعد اخلاقی صلاحیت دارد. مطابق قانون اساسی کره جنوبی، مجمع ملی می‌تواند اقدامات تنبیهی علیه نماینده خاطی اتخاذ کند. اخراج نماینده مستلزم رأی موافق دستکم دو سوم کل اعضای مجمع می‌باشد.^۱

۳. فرانسه - مجمع ملی

نمایندگان نباید در طرح و لایحه‌ای که به آن رأی می‌دهند، نفع مالی داشته باشند. آنها باید در دوره نمایندگی از اعمال نفوذ ناروا خودداری کنند. نمایندگان نمی‌توانند پس از دوره تصدی، در شرکت‌هایی که از دولت یارانه دریافت می‌کنند، صاحب مقام و منصبی شوند همه نمایندگان سنا و مجمع ملی باید ظرف ۶۰ روز بعد از احراز کرسی خود، اظهارنامه‌های داریی خویش را به کمیته شفافیت مالی ارائه دهند.

همه فعالیت‌های عمومی و حرفه‌ای خارج از پارلمان باید اعلام شود، خواه درآمدی داشته یا نداشته باشد. مستغلات تحت مالکیت مشترک با همسر باید اعلام شود.

کمیته، ضامن محرمانه ماندن اظهارنامه‌هاست. به استثنای گزارش تخلفات، کمیته صرفاً اطلاعات منحصر به خود نماینده را ارائه می‌کند.

هیچ محدودیتی بر دریافت هدایا وجود ندارد، اما هرگونه هدیه‌ای باید اعلام شود. با وجود این، از دیرباز نمایندگان همه هدایا، مگر هدایای اعضای خانواده را برای پرهیز از جلوه ناپسند آن، همواره برمی‌گردانند.

هیچ محدودیتی بر مسافرت نمایندگان وجود ندارد، اما اگر هزینه آن را طرف دیگری پرداخته باشد، باید اعلام شود.

کمیته شفافیت مالی متشکل از اعضای دائم و اعضای به اعتبار سمت و مقام، رعایت مقررات را بررسی می‌کند و موارد نقض و تغییرات مهم در اعلامیه‌های داریی را به مدعی‌العموم اطلاع می‌دهد.^۱

۱. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۲)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۱۹۴، ۱۳۸۳، ص ۱.

۴. مکزیک - مجلس نمایندگان

قانون مسئولیت مقامات عمومی مصوب سال ۱۹۸۳، حاوی مقررات کلی ناظر به حداقل رفتار قابل قبولی است که برای حفظ حرمت و احترام نهادهای عمومی و ممانعت از بروز تعارض منافع شخصی و عمومی لازم است.

قانون مسئولیت‌های مقامات عمومی، به مدت یک سال بعد از اتمام دوره نمایندگی، نمایندگان را از پذیرش یا تقاضای اشتغال در بخش خصوصی که با خدمت و فعالیت آنها در حکومت ارتباط داشته باشد، منع می‌کند.

نمایندگان و بستگان درجه اول آنها، مجاز نیستند خود، یا به واسطه طرف ثالثی، هیچ سند قابل دادوستد، مستغلات یا حق تصرف یا انتقال حقوق را قطع نظر از ارزش آن، به هر شکل از شخص، شرکت یا مؤسسه‌ای که منافع آن از مسئله تحت بررسی کنگره، تأثیر می‌پذیرد، یا ممکن است نماینده را در حالت تعارض منافع قرار دهد، به‌عنوان هدیه بپذیرند. هدایای دیگر را می‌توان پذیرفت، مشروط به آنکه از سقف معینی تجاوز نکند.

گزارش‌های اعلام وضعیت مالی برای رئیس دیوان محاسبات ارسال می‌شود. مجلس نمایندگان برای شناسایی، بررسی و تشخیص دلایل قصور نمایندگان از ایفای وظایف خود، سازوکاری مخصوص به خود دارد. پنج نوع مجازات وجود دارد:

- هشدار (اخطار) خصوصی یا علنی،

- توبیخ خصوصی یا علنی،

- تعلیق،

- جریمه مالی،

- عزل.^۱

۵. جمهوری چک - مجلس نمایندگان

قانون، نمایندگان را از سوءاستفاده از منصب خویش برای کسب اطلاعات شخصی یا برای شخص ثالث منع می‌کند.

نمایندگان نمی‌توانند همزمان مناصب زیر را عهده‌دار باشند:

ریاست جمهوری، قضاوت، وکالت یا داوری در معاملاتی که یک طرف آن دولت باشد.

کلیه نمایندگان باید گزارش سالیانه‌ای از منافع تحت نظارت و کنترل خویش در همه فعالیت‌های تجاری و نیز کلیه درآمدهای خارج از پارلمان و هدایا و منافع و ارزش آنها را در صورتی که بیش از حقوق ماهیانه پارلمان (در سال ۱۹۹۷ معادل ۱۱۰۰ دلار آمریکا) باشد، تهیه و ارائه کنند، هرگونه تملک مستغلات باید اعلام شود.

شهروندان چک مطابق مقرراتی که مجلس وضع می‌کند، می‌توانند به اظهارنامه‌های اعلام وضعیت مالی نمایندگان، دسترسی پیدا کنند.

نمایندگان حق دریافت هدایا را دارند، اما باید ارزش آن را در گزارش وضعیت مالی خویش اعلام کنند. رسیدگی به مسائل اخلاقی خاص نمایندگان در صلاحیت «کمیته مصونیت» است.

در صورت درخواست ۱۰ نماینده (۵ درصد مجلس)، کمیته درباره نماینده‌ای که مضمون به نقض مقررات اخلاقی است، وارد عمل خواهد شد. در این راستا، جلسه‌ای غیرعلنی تشکیل می‌شود و در آن نماینده به دفاع از خود می‌پردازد. نظر کمیته ظرف ۳۰ روز، در صورت رأی موافق دستکم ۵۳ نفر از نمایندگان، اعلام و سپس توسط رئیس مجلس در صحن علنی مجلس قرائت می‌شود.^۱

۶. آفریقای جنوبی - مجمع ملی

نمایندگان باید ظرف ۳۰ روز پس از انتخاب به عضویت پارلمان و پس از آن هر ساله، تا پایان دوره نمایندگی، اظهارنامه‌ای حاوی وضعیت مالی خود ارائه دهند. نمایندگان باید سهام و دیگر منافع مالی، مدیریت و شراکت، کمک‌های مالی، هدایا و هزینه‌های مهمانی، مسافرت‌های خارجی، املاک و کلیه درآمدهای خارج از پارلمان را گزارش کنند.

دارایی‌های همسر، فرزندان تحت تکفل و همراهان همیشگی نیز باید اعلام شود. ثبت و گزارش وضعیت مالی نمایندگان به دو صورت است: محرمانه و غیرمحرمانه. بخش محرمانه فقط در اختیار کمیته منافع مالی نمایندگان قرار می‌گیرد و شامل آن قسمت از دارایی‌ها می‌شود که به «دلایل محکم و موثق قانونی» کمیته آنها را محرمانه می‌داند.

هدایای با ارزش بیش از ۵۸ دلار آمریکا (در سال ۱۹۹۹) که طی یک

۱. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۳)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۲۲۱، آذر ۱۳۸۳، ص ۱.

سال از یک منبع دریافت می‌شود، باید علناً اعلام شود.

مسافرت‌های خارجی باید علناً اعلام شود، مگر آنهایی که با هزینه شخصی صورت می‌گیرد یا به دلایل شخصی انجام می‌شود. مسئول ثبت وضعیت مالی نمایندگان توسط کمیته مشترک منافع مالی نمایندگان منصوب می‌شود که اعضای آن بر پایه ترکیب حزبی مجمع تعیین می‌شوند.

هر کس می‌تواند به این کمیته شکایت کند. کمیته به استماع غیرعلنی شکایات می‌پردازد و طی آن به شاکی و نماینده فرصت سخن گفتن داده می‌شود. کمیته باید بعد از آن، گزارشی علنی ارائه کند. در صورت مشخص شدن نقض قوانین توسط نمایندگان، آنها مشمول اقدامات تنبیهی یا صلاح‌دید کمیته واقع می‌شوند.^۱

۷. جمهوری ایرلند - مجلس نمایندگان

طبق قانون اخلاق مناصب عمومی مصوب ۱۹۹۵، نمایندگانی که منافع مادی در موضوع مورد مذاکره دارند باید قبل از بحث و رأی دادن، این موضوع را اعلام کنند. هرگونه درآمد بیش از ۲۰۰۰ لیبره (۲۷۰۰ دلار آمریکا در سال ۱۹۹۹) و نیز هرگونه منصب مدیریتی یا دستمزدی که به‌عنوان مشاور یا رایزن دریافت می‌شود باید اعلام شود. اما اظهارنامه‌های وضعیت مالی در دسترس عموم قرار نمی‌گیرد.

۱. همان، صص ۱-۲.

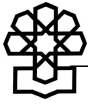
همه هدایای دریافتی به ارزش بیش از ۵۰۰ لیره (۶۶۰ دلار آمریکا در سال ۱۹۹۹) باید اعلام شود، مگر هدایایی که از طرف اعضای خانواده یا دوستان و به دلایل شخصی داده می‌شود.

مسافرت‌هایی که هزینه آنها بالغ بر ۵۰۰ لیره باشد و نیز مخارج سفر، غذا و تفریحات همگی باید اعلام شود. لزومی به اعلام مسافرت‌های شخصی که با هزینه‌های شخصی صورت می‌گیرد، نیست. کمیسیون مناصب عمومی بر ثبت درآمدها و منافع نمایندگان نظارت می‌کند. این کمیسیون متشکل از نیکسب، رئیس دیوان محاسبات، مأمور رسیدگی به شکایات و رؤسای دو مجلس است. وزیر دارایی بر کمیسیون نظارت دارد و چنانچه عضوی از کمیسیون در موضوع مورد بررسی ذینفع باشد، شخص دیگری جانشین وی می‌شود.

شکایات به کمیسیون ارائه و اگر شکایات ماهوی باشد جهت بررسی به کل کمیسیون ارجاع می‌شود. کمیسیون گزارش خود را به کمیته منافع نمایندگان می‌دهد؛ کمیته پس از بررسی موضوع، پیشنهادهای خود را به مجلس ارائه می‌کند.

مجازات نماینده خاطی با مجلس است که می‌تواند تعلیق خدمت نماینده را در پی داشته باشد، اما مدت تعلیق نباید از ۳۰ روز تجاوز کند. نمایندگان در صورت نقض قوانین و اثبات مجرمیت، طبق قوانین عمومی تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.^۱

۱. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۴)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۳۰۸، ۱۳۸۳، ص ۱.

۸. ایتالیا - مجلس نمایندگان

در این کشور نمایندگان تا یک‌سال پس از دوره نمایندگی، نمی‌توانند به انجام کارهایی که با پست سابق نمایندگانی‌شان ارتباط دارد، مبادرت ورزند.

طبق قانون، همه نمایندگان باید تا ۹۰ روز بعد از پیروزی در انتخابات و پس از آن هر ساله وضعیت مالی خود را به رئیس مجلس اعلام کنند. همه کمک‌های مالی و خدمات ارائه شده به نمایندگان که ارزش آنها متجاوز از ۱۰ میلیون لیره (۵۵۰۰ دلار آمریکا در سال ۱۹۹۹) باشد؛ باید به همراه نام کمک‌کننده و هرگونه دارایی، مایملک و تغییر در وضعیت آنها و مناصب مدیریتی، باید اعلام شود.

مقررات افشای وضعیت مالی شامل همسر و فرزندان تحت تکفل نیز می‌شود. تمامی گزارش‌های وضعیت مالی منتشر می‌شود. تشخیص تخلف نمایندگان با مجلس است.^۱

۹. اوگاندا

به موجب قانون، نمایندگان سوگند یاد می‌کنند که به‌طور کلی از منافع ملت و به‌طور اخص از حوزه انتخابی حمایت کنند. اعضای پارلمان در رفتار شخصی خود موظف به رعایت اصول کلی زیر هستند:

- بی‌طرفی،
- مسئولیت‌پذیری،
- شفافیت و عدم مخفی‌کاری،
- صداقت،

۱. همان، ص ۱.

- نمونه بودن و کمک به حکمرانی خوب.

براساس این، آنچه به‌طور مشخص از نمایندگان خواسته می‌شود عبارتند از:

- ترجیح منافع ملی بر منافع شخصی،

- جلب اعتماد عمومی،

- نپذیرفتن رشوه،

- شفافیت در تعاملات با هر نهاد و سازمانی که نماینده با آن ارتباط مالی دارد و

از دید عموم پنهان است،

- اطلاعاتی که نمایندگان دریافت می‌کنند، تنها باید در جهت وظایف نمایندگی

به‌کار گرفته شود و نه منافع شخصی.

- درخصوص هر موضوعی که فاقد مقررات صریح قانونی است، نمایندگان

می‌توانند با سخنگوی (رئیس) مجلس یا کمیته قواعد، مزایا و ضوابط مشورت کنند.^۱

۱۰. بریتانیا - مجلس عوام

قواعد رفتاری اعضای پارلمان در مجموعه مقررات رفتاری مصوب ۲۴ ژوئیه ۱۹۹۶ آمده

است. اعضای پارلمان در رفتار شخصی خود موظف به رعایت اصول کلی همچون

بی‌طرفی، مسئولیت‌پذیری، عدم مخفی‌کاری، صداقت و کمک به حکمرانی خوب هستند.

موازین مقرر به چهار بخش تقسیم می‌شود:

الف) ثبت منافع،

ب) اعلام منافع،

ج) قواعد حمایت،

د) سازوکار شکایت.

الف) ثبت منافع

منافعی که باید به ثبت برسد:

- مدیریت (غیرافتخاری) در شرکت‌های عمومی و خصوصی،

- پست و منصب رسمی یا حرفه‌ای که در ازای آنها پول پرداخت می‌شود یا

نماینده در آن منافع مالی دارد،

- خدمات مرتبط با هر روند پارلمانی یا خدمات دیگر مرتبط با عضویت در

پارلمان به ارباب رجوع به‌علاوه حرفه و کار ارباب رجوع مربوطه،

- حمایت‌های مالی پیش از انتخاب شدن که با آگاهی نماینده صورت گرفته و هرگونه

حمایت مالی که بیش از ۲۵ درصد هزینه انتخاباتی بوده است و هر شکل دیگر حمایت،

- هدایای باارزش بیش از ۱۲۵ پوند یا هر چیز باارزش بیش از ۰/۵ درصد حقوق

ماهانه از اشخاص حقوقی و حقیقی داخلی و خارجی،

- سفرهای خارجی نماینده یا همسر او در ارتباط با مسائل نمایندگی که با هزینه

شخصی یا دولتی صورت نگرفته باشد،

- زمین و مستغلات، غیر از خانه شخصی که برای اقامت شخصی نماینده یا

همسر وی مورد استفاده بوده یا درآمد قابل توجهی از آن حاصل می‌شود،

- سهام نماینده، همسر و فرزندان در شرکت‌های عمومی و خصوصی یا

مؤسسه‌های دیگر.

۱. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۵)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،

شماره مسلسل: ۷۶۷۱، بهمن ۱۳۸۳، ص ۱.

ب) اعلام منافع

در مورد اعلام منافع، مطابق مقررات، در هر بحث یا روند کاری مجلس یا کمیته‌های مجلس یا معاملات و ارتباطاتی که عضو مجلس با نمایندگان دیگر یا وزرا یا کارکنان بخش عمومی دارد، عضو مربوطه موظف به اعلام منافع مالی و غیرمالی مستقیم و غیرمستقیمی است که عاید وی می‌شود یا ممکن است عاید وی شود.

ج) قواعد حمایت

قواعد حمایت، نمایندگان را از حمایت کردن یا نطق به نفع یا علیه موضوعات مطروحه یا اعمال فشار به اعضا یا وزرا در ازای دریافت پول یا منفعت منع می‌کند.

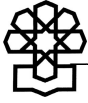
د) سازوکار شکایت

سازوکار شکایت این‌گونه است که همه شکایات واصله از جانب اعضای پارلمان یا عموم مردم علیه رفتار خلاف نمایندگان به «کمیسیون پارلمانی موازین و مزایا» ارجاع می‌شود. چنانچه کمیسیونر به دلایل موجهی برخورد کند، تحقیقات پارلمانی آغاز شده و نماینده مربوطه برای دفاع فراخوانده می‌شود. کمیته، از اختیار ارسال اوراق و گزارش‌ها به اشخاص، احضار نمایندگان یا دستور ارسال اسناد و اوراق تحت اختیار اعضا برای کمیته برخوردار است. کمیته، از حق انتشار گزارش جلسات برخوردار است.^۱

۱۱. اسپانیا - مجلس نمایندگان

تنها محدودیت مقرر در قانون اساسی، مربوط به منع جمع برخی مناصب است. اما به موجب قوانین عادی نمایندگان موظفند با آغاز دوره نمایندگی و پس از آن هر بار که

۱. همان، صص ۲-۱.

تغییرات مهمی در وضعیت مالی آنها ایجاد شده باشد، اظهارنامه‌های حاوی وضعیت مالی خویش را به رئیس مجلس تسلیم کنند. هرگونه سهام، شغل درآمدزا، مستمری، مستغلات، مدیریت، دفاتر مشاوره، کمک‌های مالی، مسافرت‌های خارجی و هدایای بزرگ از جمله اطلاعاتی هستند که باید در گزارش وضعیت مالی قید شوند. اطلاعات مربوط به سهام، مشاغل درآمدزا، دریافت مستمری، مدیریت و مستغلات، محرمانه می‌مانند. اما اطلاعات مربوط به حق مشاوره، کمک‌های مالی، سفرهای خارجی و هدایا در اختیار عموم قرار می‌گیرند.

رئیس مجلس با موافقت هیئت رئیسه، شکایات واصله را به کمیسیون منشور نمایندگان ارجاع می‌دهد. کمیسیون باید ظرف ۳۰ روز نظر خود را اعلام کند و سپس کل مجلس درباره گزارش کمیسیون تصمیم‌گیری می‌کند.^۱

۱۲. ژاپن - مجلس نمایندگان

همه نمایندگان مطابق قانون باید ظرف ۱۰۰ روز بعد از انتخاب شدن و پس از آن هر ساله، درآمدهای خود را طی اظهارنامه‌ای به رئیس مجلس گزارش کنند. حقوق و درآمدها و عناوین شغلی در شرکت‌های خصوصی از جمله مناصب افتخاری باید اعلام شود.^۲

هیچ محدودیتی برای دریافت هدایا و نیز مسافرت وجود ندارد. اما همه درآمدهای نماینده از جمله هدایای دریافتی باید اعلام گردد.^۳

۱. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۶)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۶۷۲، ۱۳۸۴، ص ۱.

۲. عالیه ارفعی، ژاپن، نگاهی به چهره و ساختار، فصلنامه مجلس و پژوهش، ش ۴، ۱۳۷۲، صص ۳۲۴-۳۲۳.

۳. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۶)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۶۷۲، ۱۳۸۴، ص ۱.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان دوره چهارم مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۴/۳/۸.
۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات چهارمین دوره مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۰/۱۲/۴.
۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس هفتم ۱۳۸۳/۳/۲۷.
۴. نگاهی به رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۱)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۱۷۰، ۱۳۸۳.
۵. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۲)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۱۹۴، ۱۳۸۳.
۶. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۳)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۲۲۱، آذر ۱۳۸۳.
۷. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۴)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۳۰۸، ۱۳۸۳.
۸. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۵)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل: ۷۶۷۱، بهمن ۱۳۸۳.
۹. رژیم اخلاقی حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا (۶)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۷۶۷۲، ۱۳۸۴.
۱۰. عالیه ارفعی، ژاپن، نگاهی به چهره و ساختار، فصلنامه مجلس و پژوهش، ش ۴، ۱۳۷۲.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۳۹۹

عنوان گزارش: مروری بر سوابق و مستندات طرح نظارت بر امور نمایندگان ۳. رژیم اخلاقی
حاکم بر رفتار نمایندگان در پارلمان‌های دنیا

نام دفتر: مطالعات سیاسی

تهیه و تدوین: گروه کارشناسان

ناظر علمی: —

متقاضی: کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۶/۱۶